

**2017
AO**

Total marks : 90

Time : 3 hours

General instructions:

- i) *Approximately 15 minutes is allotted to read the question paper and revise the answers.*
 - ii) *The question paper consists of 22 questions. All questions are compulsory.*
 - iii) *Marks are indicated against each question.*
 - iv) *Internal choice has been provided in some questions.*
- N.B:** *Check that all pages of the question paper is complete as indicated on the top left side.*

SECTION –A (Züngang aser langzüang)

1. Agüja aliba olungji junga züngang aser tasüngdangbatemji langzüang:

Laishiba nung ya shia lir. “Yimjung yanglurtem temoatsü kechiaser parnok dang tsüngrem chirtem ta ajatsü”. (Mt. 5:9) Tanü tensa nung senso shia yimjung yanglur kaka asütsü nüngdak. Yimjung yanglur taküm kaji kanga shisa taka nisung asütsü nüngdaker. La mesüra pa dak taremzüik, temeim, kanga aroka shisadangba, tesangra aser shisataka aser tasütait asütsü nüngdaker. Ochi mashir, külakküponger mesüra yazüyapongertemi yimjung mapa atema kuli mesütettsü. Tasü maittertemi yimjung mapa meinyatettsü. Yimjung yanglur taküm kaji ajaki hau ta agizüktettsüpurtem asütsüla.

Yimjungji ajaki aginüba ka lir saka ajaki yinjung mangur mesüra meyangluteter. Yimjung asoshi inyakdang kanga shisa kaa inyaktsüla. Yamaji mesüra yimjung yanglutsü asoshi inyakdang taremzüik alitsüla. Nisung ka dak keta aliba taremzüik jagi yimjung adokdaksür. Ano yimjung asoshi inyakdang tai atoktsü mulunga alitsüla. Takok magutsütetra kodangayimjung nung melitettsü. Iba den yimjung asoshi inyakdang temeim alitsüla. Temeimji ajaki aginür aser temeim agi jembishinüba aser agütsüyatepba jagi nisung pela daktsür aser ibaji ajanger yimjung adokdaksür. Item ajak rongnung tongtibangbaji ochi aser temeim agi sünga yimjung asoshi inyakba ajanga dang takok nguteter. Kati ka dang taidoktepa aser amalitepa alinung dang yimjung alitsü, külemi inyaktsü, aser külemi jajatsü tenzükbaji yimjung mapaji lir.

Yimjung asoshi inyakdang ajaki pei dang nungi pi taoba ta angateta mapatem inyaktsüla külem lisemertem den liromedema, kati ka taoba ta züngshia aliba jagi yimjung adokdaksür.

Yimjung aginür saka külem lisemertem den junga meliteter ta süra yimjungji kodanga malitsü. Ano yimjung asoshi inyakdang pei metetba kisüing nung temulung malemtsüla. Tangar dang nungi mapang shitak nung shisatsü agitsüla, sayubentsü tenoka angatsüla. Tangari agütsüba shisatsü agizüka bilemdangtsüla, tangari ashiba O angadangtsüla. Tangar dang aremzüka angadanga tashji yimjung maparen inyakba nung kanga tongtibang. Nisung ka kisüing agi metetba nung dang ajemdaker yimjung mapa inyakrabang yimjung kodanga malitsü. Tashiyim mapa, amokmerenba aser ozüing ajanga yimjung madoktsü.

Yimjung tetezü tepela, anisüngzük, tesüngjem, azükaru, telungjem, jangratem, tetsübu mali, sadoksadoka pelatepa aliba dang ajar. Yimjung aliba tajangzük ulura aser iba ya asadangtsü makok. Yimjung akaba ajanga ajaklen tesünep, temeim agi jembishinütepa, menüremtepa aser pelatepa mapatem inyakteper. Kati ka taoba ta züngshiteper aser lemsatepa inyakba ajanga ajaklen takok angur.

Tasüngdangbatem:

(a)	Yimjung kechi dang ajar?	1
(b)	Yimjung yanglur ka dak akettsü jaklaji kechisa?	1
(c)	Komala awashi ajanga yimjungji alittsü?	1
(d)	Yimjung mapa inyakdang nisung shia dak kechi jakla keta alitsüla?	1
(e)	Kechi ajanga yimjung adokdaksür?	1
(f)	Yimjung mapa inyakba nung tashiji kechi?	1
(g)	Shirnoki yimjung atema kuli mesütettsü?	1
(h)	Agüja aliba ojang shia ya tetezü agüjang:	$\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 1$
	(i) Amalitepa	
	(ii) Amokmerenba	
(i)	Temeim ajaki aginür, temeim agi jembishinüba aser agütsüyatepba nung tepela lir. (Ya kechi oren?)	1
(j)	Kechi ajanga yimjung nung melitettsü?	1

SECTION –B (Olem)

2. **Agüja aliba onük nungi otsünu ka ojang 100-150 tashi nung züluang:**
- a. Anema aliba taküm libaliro
(*Healthy lifestyle*)
- Mesüra** **6**
- b. Medemer ana tsüngda school yongyim (recess) mapang pei jangraba otsüdong ka züluang.

3. **Ana rongnung ka shimteta langzüang:**
- a. Kaketji shiri shir atema zülu nai meyipaji shir atema meyiper ibaji temulung nung teti ayutsüla. Kechi oshi nung meyipdir meyipaka par lokti sobaliba den putepa züluba kaket asünung nai meyipzükbaji ner nisung sobaliba den putepa meyipzüksü metettsüla. Tatishitsü agi; Hebrew, Greek latin German French ano aika amala nungi meyipzük dang tanü nai meyipzükbaji azüngtsü purtemji mamatsüla.
- Mesüra** **4**
- b. Nenok school Annual function May ita nung alitsü. Iba benjongi jaokba osang ka sangdonga züluang.

SECTION – C (Orrlem)

4. **Itimi langzüang:** **15x1=15**
- (a) Rasem aser Ralok ratetjang.
 (b) Jara, jara (Zülumen kasa saka tetezü balala atokdakja oren kaka yangluang)
 (c) Atentep oren ratetjang.
 (d) Masadantet (Rasem, ojangra, ralok bendanga sayuang)
 (e) Mapanglem tapu kwi lemsaa lir?
 (f) Limala tanur dang otsü shiyaa liasü. (Ya kechi mapang)
 (g) Yasa nüngja kechi dang ajar?
 (h) Ngutetba, menemetba, kongshitetba. (Ya kechi Nüngja)
 (i) Oti teratet züluang.
 (j) Otisem tapu kwi lira ser kechisa?
 (k) Abenla ajemalu aiür ka.(Koba Pukhümna nung dena lir)
 (l) Meyongja kechi dang ajar teratet shiang.
 (m) Ni mesüra na idak jagi aotsü. (Ornasen Tuyuang)
 (n) Asenok _____ pa tanishir kümogo. (Tazüng alibaji Pular enoka süngdakjang)
 (o) ‘Temoatsü anguba’ oren ka. Aser ‘Takoksa anguba’ oren ka ta oren nung sayuang.

5. **Itimi Ao oshi nung meyipang:** **5**
- The best way to protect the environment is by saving trees. No tree dies of old age! But trees are very vulnerable to insects, diseases, natural disasters and intervention of people. If the felling of trees continues, the future of the planet is bleak.

SECTION – D (Kaketkeno Zülu)
Otsü

6. Yarla O tenu na nem arem nung moatsüba remsoji kechisa liasü? **1**

7. Naga tetezü ratetjang. 2
8. Amtokamsü tetezü ratetjang. 2
9. Putu shi achiba tetezü kechi? Yimten shi achiba kwi lir tatungi züluang. 1+2=3
10. *“Aori nisungbo metsübu”*
 (i) Süra shiba tsübu? 1
 (ii) Parnoki kechiba aji tsübu? 2
11. *“Timtem tekangshi tulu aser koda masüba tia, shisabulu khuret agi nenetdang, Tsüngremi kü tia ngua lir ta nai metetra tesünep kati na teti alangzüksü...”*
 (i) Ya shibai shiba den jembiba? 1
 (ii) Iba oren ya koba tesem nung jembibi? 1
 (iii) Kechiba agüja aliba oren ya jembitsüsa aküm? 2
12. a. Lalushipong baji kechi dang ajar? Rongsen timi ketdangsübatsütsü tangazüksü pungu shiang. 1+4=5
Mesüra
 b. Tim aser Metim kibong akümba tapu balala pezü indang rasaa züluang. (5)

Sangro

13. Japeli ya kechi atema amshia aru? 1
14. Kinü tanur dang nung jagi ken mejemer jagi kechi nükshia aginer? 2
15. Takarsangi makamaitertem dang koma benshi? 2
16. **Agüja aliba ojang ka ka shia tetezü agüjang:** 3
 (i) Ora
 (ii) Khulang tokshia
 (iii) Mangpunem
17. *“Semer maben ka”* iba tetezü shiang aser shir indang ashir, aser kechi atalok? 1+1+1=3
18. Mayang nung amenertemji shir? Kodaser parnok yangji amentsüsa aküm? 4
19. a. Kinü tanu ka tobur ajungji kechisa sangro nungi agiteta langzüang. 5
Mesüra

- b.** “*Takarsang tang menen ki nung ali,
Medemertemi pa sempa; saka
Sensakertemi pa yarir, pai
Mezüngmeshiaka.*”
- (i) Koba sangro nungi, shibai zülu. (1)
- (ii) Kechiba medemeri pa sempa? (2)
- (iii) Kechiba takarsang menen ki nung ali? (2)

Yimdangjem

20. Jina O Etiben na asülen külemi litet asü? 2
21. Kechiba Tenyuri Etiben shirang mapang mesemdang? 3
22. **a.** “*Adi rongchen makachang, tzütelangna rongchen yimowa; yimko ne narola, bendanger na toka wagona*”.
Tatalokbatem tatsü agi rasaang aser ken tetezü ratetjang. 3+2=5
- Mesüra**
- b.** “*Ni südakjang, ni südakjang ta atakatem*”
- (i) Ya shiba liasü? (1)
- (ii) Kechi bener atakatema jaja? (1)
- (iii) Kechiba yamai jaja kuli kar agüja ratetjang. (3)
